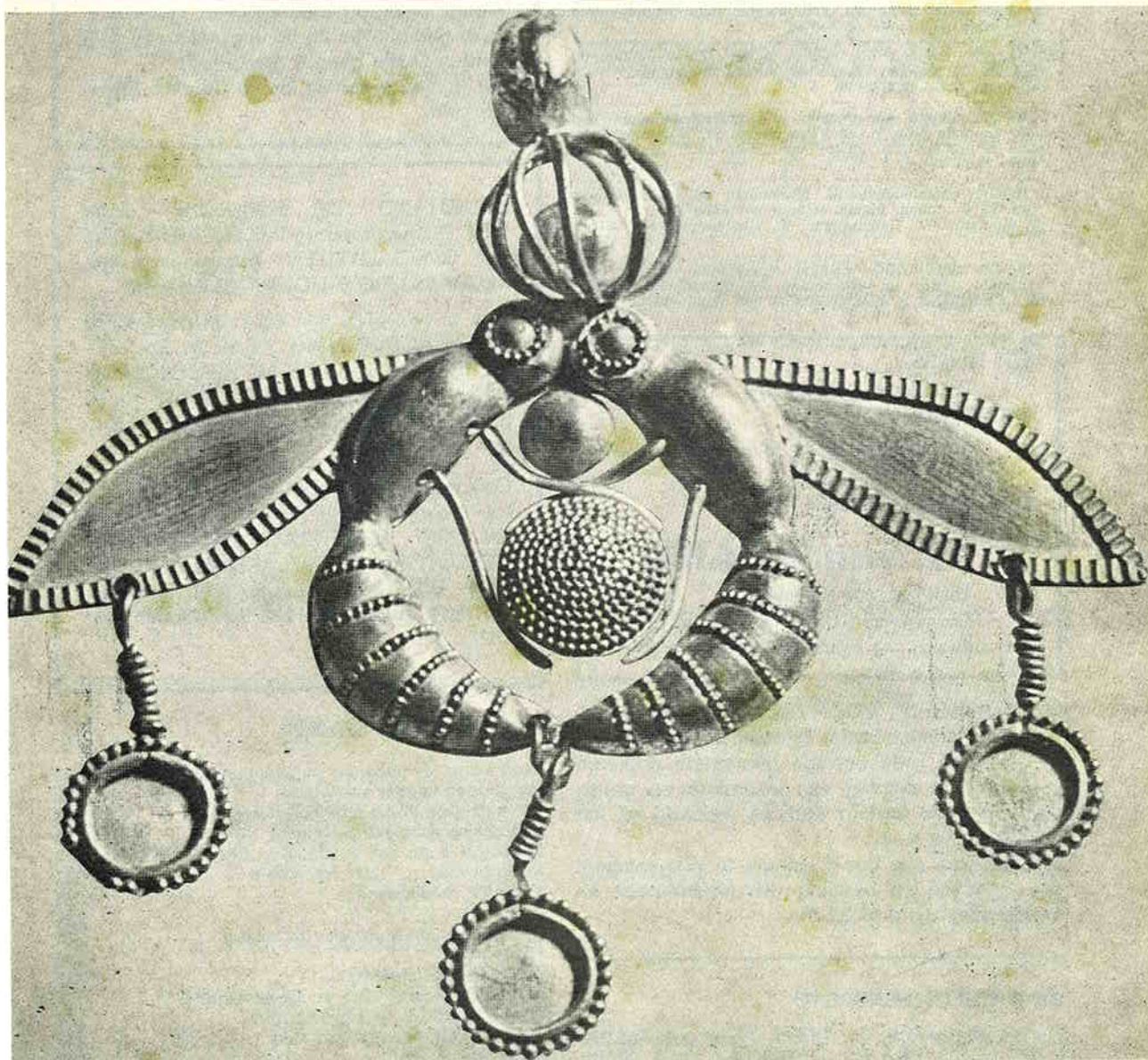

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Verschijnt maandelijks - Jaargang 81 - No. 11 november 1979

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10% korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand, voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

TE KOOP: **gebruikte Simplexkasten** en **gebruikte korven**. Tevens kopen wij alle soorten Ned. bijenhoning. C. van Holland, Dijkstraat 118, Veenendaal, tel. 08385-13795 b.g.g. 08385-10202.

IN- EN VERKOOP van **bijenvolken, kasten en korven, honing en lege kasten en korven**. J. C. Basten, Burg. Bouwenseweg 3, Horssen (Gld.), tel. 08874-1791.

WIJ KOPEN: **Inlandse Bijenhoning, Ruwe - Zuivere Bijenwas, Propolis, Honing- en Waszemerij** **ARKADIA Lochem**. Telefoon 05730 - 18 27/22 19.

TE KOOP: **nieuwe en gebruikte 3-raamshoningslingers nog voor de oude prijs**. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum, tel. 05151-1252. Bellen van 13.30 - 14.30 uur en van 16.30 - 20.00 uur.

TE KOOP: **ongedenatureerde bijensuiker**. Minimum afname 1000 KG à contant. **Plastic matverf** per KG f 5,—. W. Kooistra, W. Gerritsmastr. 49, Heerenveen, tel. 05130 - 24872.

TE KOOP GEVRAAGD: **partijen Nederlandse honing, o.a. koolzaad-, zomer- en heidehoning**. Wij bieden hoge prijzen. **HET BIJENHUIS** te **WAGENINGEN**, tel. 08370 - 12863.

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS . . . .

rechtstreeks of in verenigingsverband naar . . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 **Barneveld**

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

• U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen. De niet van redaktiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtjes. Giro 82 32 76.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

De gouden hanger van Malia, vignet van het 27e Internationale Apimondia Congres, dat gehouden werd in Athene, van 14 tot 20 september jl.

TE KOOP GEVRAAGD: **alle soorten Honing**, ten Klei, 't Voorhuis 36, Veenendaal, tel. 08385-18215.

TE KOOP: **gebruikte honingslinger**, W. Willegenburg, Benschop, tel. 03477-1883.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubega (Fr.), tel. 05165 - 13 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en Onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

BIJENSTAND „DE BIJENKORF“ sinds 1897. Ruime sortering **IMKERSARTIKELEN** en **SPECIALITEITEN** waaronder een **KEURKOLLEKTIE-HONINGSLINGERS**.

Ook in **HONING** zijn wij ruim gesorteerd n.l. **ACACIAHONING** f 6,50 p. kg, **ZOMERHONING** f 5,15 p. kg, **HEIDEHONING** f 12,— p. kg, **BOEKWEITHONING** f 4,85 p. kg, **ROTANVLECHTBAND** vanaf f 8,— per bos enz. enz.

Ons magazijn is open van 's morgens 8 tot 's avonds 9 uur van **MAANDAG TOT EN MET ZATERDAG (DONDERDAG GESLOTEN)**. **HOEVELAKENSEWEG 144 3784 WK TERSCHUUR (BIJ AMERSFOORT)**. Tel. 03426-1978 Postrekening nr. 2622.

INHOUD VAN DIT NUMMER

	pag.
Programma symposium koninginneteelt	223
De gouden hanger van Malia	223
De mijtziekte in de provincie Groningen	224
Impressies Apimondia-congres '79	225
De A.P.V.'s en het houden van bijen	227
Landbouwschap - afd. Bijenteelt	227
Officiële mededelingen	228
Bijschrift	228
Kamerlid op de bres voor de imkerij	229
Raamwerk	230
De bal wordt afgetrapt	232
Onderwijs-Voorlichting en Demonstratie	233
Gesprokkeld uit de bijenliteratuur	234
Heidehoning, vergeet het maar	236
Afdelingsnieuws	238
Stichtse Imkersdag	238
Reizen naar de Lauwersmeerpolder	239

PROGRAMMA

SYMPOSIUM KONINGINNETEELT, 24 november 1979

- 10.15 uur Verwelkoming door de Algemeen Voorzitter, waarna prof. dr. J. de Wilde het symposium zal openen met een voordracht over „Standaardbijen“.
- 10.45 uur De heer R. H. Geskes „Het bevruchtungsstation op Schiermonnikoog“.
- 11.30 uur De heer T. A. Visch „K.I. bij de Honingbij“.

PAUZE

- 13.30 uur Drs. J. Beetsma „De bouw van Redcellen“.
- 14.15 uur Dr. H. Velthuys „De invloed van koningin en werkbijen op het functioneren van het bijenvolk“.
- 15.00 uur FORUM, waarin zitting zullen hebben:
Drs. J. Beetsma; dhr. R. H. Geskes; dr. H. Velthuys; dhr. T. A. Visch en prof. dr. J. de Wilde.

Het symposium zal worden gehouden in de zaal van de Landbouwhogeschool te Wageningen, Binnenhaven 7. Uitnodigingen worden niet verzonden.

Daar deze zaal slechts aan 100 personen plaats biedt, verzoeken wij degenen die zich opgeven dit schriftelijk te doen aan het Bijenhuis. S.v.p. bij de aanmelding f 10,— per betaalcheque of girokaart bijsluiten, zijnde de entree voor die dag.

De eerste 100 betalingen worden toegelaten, de overige zullen wij retourneren.

DE GOUDEN HANGER VAN MALIA

vignet van het 27^e Internationale Apimondia Congres, dat gehouden werd in Athene, van 14 tot 20 september jl.

Deze prachtige hanger uit 1700 j. v. Chr. werd in 1930 ontdekt door de Franse archeoloog P. Demarque in een prinselijk graf bij het Paleis van Koning Minos te Malia op Kreta en bevindt zich thans in het Museum van Heraklion. Aanvankelijk dacht men dat de insecten wesp

voorstelden. Pas later zag men dat het twee bijenkoninginnen zijn, die een honingraat aanbieden. De typische ronde vorm van de raat is een gevolg van de ronde bijenwoningen van klei, die 3500 jaar geleden op Kreta werden gebruikt en die men nu nog op het eiland aantreft.

De gouden hanger is niet alleen een meesterstuk, maar ook een bewijs van de vergevorderde imkerstechniek van destijds.

ATTENTIE: BIJENHUIS GESLOTEN

vanaf **24 december 1979** t.m. **1 januari 1980**

DE MIJTZIEKTE IN DE PROVINCIE GRONINGEN !!

Hoe is de situatie thans? (per 1 oktober 1979)

Eind augustus werden wij als dienst en onderzoekinstelling opgeschrikt door het vinden van een besmetting met de gewone mijtziekte (*Acarapis woodi* R.) in een monster toegezonden bijen van een imker uit Sappemeer. Verder onderzoek van door ons zelf genomen monsters bevestigde een ernstige besmetting in meerdere volken van zijn stand. Zo snel mogelijk werden ook bij andere imkers in de omgeving monsters bijen genomen en onderzocht. In verband met vakanties en het lopende onderzoek gaf dit wel problemen, maar dankzij de inzet van alle medewerkers werd dit eerste onderzoek zo snel mogelijk afgewerkt.

Inmiddels zijn er enkele honderden monsters onderzocht en is er iets meer duidelijkheid in de situatie. Tot dusverre zijn op 6 plaatsen bij 4 imkers besmette volken gevonden. Op 12 standen zijn de volken afgemaakt wegens besmetting of wegens contact met besmette volken. Dit laatste is gedaan op grond van artikel 5 lid 2f van de Bijenwet 1947, die de Rijksbijenteeltconsulent de bevoegdheid geeft bijenvolken te vernietigen, die besmet zijn of van besmetting verdacht worden, of die onmiddellijk gevaar lopen besmet te worden.

Voor een groot gedeelte van de gemeente Hoogezand-Sappemeer en een deel van de gemeente Slochteren is meteen een vervoersverbod van bijenvolken afgekondigd. Dit gebied zal binnenkort nog uitgebreid dienen te worden i.v.m. geconstateerde besmettingen in de gemeenten Haren en Veendam. De imkers in de gemeente Haren hebben intussen een schriftelijke aanwijzing ontvangen.

De eerstgevonden (en zwaarst) besmette volken stonden tijdelijk op het Noordse veld, een heideveld tussen Donderen en Norg in Noord-Drente. Deze zijn zo snel mogelijk ter plaatse afgemaakt. De volken, die er vlakbij stonden ook (eveneens uit Hoogezand-Sappemeer afkomstig en ten dele ook besmet).

Bijenvolken van andere herkomst, die elders op of rondom dit heideveld stonden, zijn meteen ook bemonsterd en onderzocht. Hierin is geen besmetting gevonden.

In verband met mogelijke contacten in het verleden zijn alle 25 volken op het bevruchtungsstation te Schiermonnikoog ook bemonsterd en onderzocht. Hierin is evenmin besmetting gevon-

den. Ook in het verleden werden deze volken geregeld op mijtziekte onderzocht.

Contacten tussen imkers uit het besmette gebied en daarbuiten werden door ons nagetrokken en de daarbij betrokken bijenstanden ook bemonsterd en onderzocht. Als u meent of vreest dat daarbij door ons contacten uit het verleden over het hoofd werden gezien, wilt u ons dit toch melden?

Als u dit leest, zijn intussen een groot aantal bijenvolken in Groningen en Noord-Drente onderzocht. Op de voorlichtingsavonden zullen de voorschriften, waaraan men zich heeft te houden, worden toegelicht. Tot slot wil ik dank brengen aan alle betrokkenen voor hun medewerking. Dit geldt zowel voor de imkers, hun besturen als de instanties, zoals de politie en de boswachter van het Staatsbosbeheer, de heer Jansen te Assen.

CONSULENTSCHAP
IN ALGEMENE DIENST VOOR DE
BIJENTEELT EN BESTUIVING.

Kaarsentrekkerij -
Imkerij
"De Rit"
Koelen (Betuwe)
tel. 03448-1653

Groot- en detailhandel van:
Kunstraat
Bijenwas, Bijenkorven,
Bijenwaskaarsen (gevoeld en gedampeld)
Honing
Honingzeep
Mede (= honingwijn)
Honingcrème, pit, kandelaars enz.

IMKERSAGENDA

17 november	Stichtse Honingkeuring te Soest.
24 november	Symposium over Koninginneteelt en K.I. bij bijen, Landbouwhogeschool te Wageningen.
9 februari	Instructiedag voor de Ziektenbestrijdings- en preventieteams, Lab. voor Entomologie te Wageningen.

IMPRESSIES APIMONDIA-CONGRES '79

Het 27e Internationale Bijenteelt Congres werd gehouden te Athene van 14 tot 20 september 1979 en georganiseerd door de Internationale Federatie van Imkersverenigingen Apimondia en de Griekse coöperatieve Unie van Bijenteeltverenigingen Melissokomiki. Hoofdzetel van het congres was het luxeuze en ruime Hilton Hotel, waarin tevens een uitstekende tentoonstelling was ingericht onder de titel EXPO API '79. Elke deelnemer ontving na inschrijving een zeer verzorgd programmaboek en een bijzonder mooi uitgevoerde badge met het congresembleem (zie voorplaat).

Zaterdag 15 september vond de officiële opening plaats in tegenwoordigheid van de Griekse president Constantinos Tsatsos. In zijn openingsrede zei onze erevoorzitter mr. L. R. J. Ridder van Rappard, tevens Deken van de Ereliden van Apimondia o.m. het volgende tot de ruim 4000 congresgangers:

„Na de Tweede Wereldoorlog streefden wij naar een wereldorganisatie van imkers, een soort Verenigde Naties op het gebied van de bijenhouderij, zonder grenzen, politieke tegenstellingen of andere obstakels. Toen wij Apimondia oprichten in Amsterdam was het voor de optimisten onder ons een droom en voor de pessimisten een utopie.

Nu is Apimondia een realiteit, die alle verwachtingen heeft overtroffen, met een belangrijke toekomst in de vijf werelddelen. Door Apimondia is wederzijds respect en vriendschap ontstaan tussen honderden geleerden, beroepsimkers en duizenden hobby-imkers”.

De eerste plenaire zitting vond 's middags plaats en werd verzorgd door de **commissie voor bijenteelt-economie**.

De voordrachten stonden in het teken van de bijenteelt in Griekenland van de oudheid tot heden. Aansluitend waren op de Expo Api '79 voorbeelden aanwezig van alle door de eeuwen heen gebruikte bijenwoningen. Opmerkelijk daarbij waren de horizontale aardewerken buis, een aardewerken pot met de naam Vraski en de nu nog wel gebruikte mandkorf, zonder bodem en gedeeltelijk dichtgesmeerd met leem.

Tegenwoordig wordt naast deze traditionele woningen in Griekenland gewerkt met houten kasten van het Langstroth-type.

Het overgrote deel van de Griekse imkers is amateur (97%), die slechts 37% van de totale jaarlijkse honingproductie (6000 ton) opbren-

gen. Hiervan is 65% honingdauwhoning, verzameld op den en spar. Een geliefde specialiteit is de Griekse tijmhoning (10%) uit Attica, het gebied rond Athene.

Griekenland heeft een bijenvriendelijk klimaat, een goede bijenweide en een zeer geschikt bijenras, de Kretenzer bij.

De handel was ruim vertegenwoordigd, zodat het congres ook de funktie van honingbeurs kreeg. Op de Expo Api '79 waren verschillende stands met imkersartikelen te zien, zoals een soort dikke kunstraat van kunststof, volgens velen de vinding van de toekomst.

De zondagochtend- en woensdagmiddagzittingen waren gewijd aan de **biologie van de bij**. Het voert te ver om aan alle behandelde onderwerpen aandacht te besteden. De voornaamste punten van onderzoek zijn gericht op rasvergelijking i.v.m. vruchtbaarheid en produktiviteit, naast zwermtraagheid, winterhardheid en ziektenresistentie.

Nadruk valt ook op de bevruchting van de koningin:

- Böttcher meldde observaties van een natuurlijke paring van een zittende koningin.
- Koeniger toonde dia's waarop de paring is vastgelegd van een koningin.
- Wever, een professionele koninginneteler, beschreef zijn methode met natuurlijke bevruchting, waarbij per koningin minstens 40 darren beschikbaar moeten zijn.
- Hoshiba kreeg applaus voor zijn chromosomenonderzoek van diploïde en haploïde darren.

Voorts kwam de invloed van verschillende soorten bijvoeder ter sprake: ongeraffineerde suiker en invertsuikers, evenals stuifmeel-surrogaten.

De zondagmiddagzitting was bestemd voor de **commissie honinggevende gewassen en bestuiving**.

Verrassend hierbij was de voordracht van Cabrera Pech over de mogelijkheid van stuifmeelwinning in de droge zones van Mexico als eiwitbron voor de daar verhongerende bevolking.

Op maandag was er een excursie, aangeboden door het Griekse organisatie-comité.

Dinsdagochtend werd opnieuw een plenaire zitting gehouden, waarin dit keer de **bijenziekten** centraal stonden.

Voor de Nosema-bestrijding is een materiaalsterilisatie-methode ontwikkeld, n.l. door onder-

dompeling in een vloeistof op wasbasis, verhit tot 135° C.

Uit een vergelijkend onderzoek naar het effect van andere bestrijdingsmiddelen blijkt dat slechts Fumidil-B enig resultaat heeft.

Tegen de Varroa-mijt is nog geen afdoend middel gevonden. Wel is een biologische methode ontwikkeld om besmetting in te dammen. De Varroa-mijt blijkt n.l. een voorkeur te hebben voor darrenbroed als kraamkamer. Men laat twee raten per kast met darrenraat bouwen en beleggen. Zodra de cellen gesloten zijn verwijderd en verbrandt men deze raten en herhaalt de procedure. Zo selecteert men de mijt uit.

Daarna werd een bijzonder goede film over de Varroa-mijt vertoond, die in opdracht van de Deutscher Imkerbund is geproduceerd en waarschijnlijk in de loop van 1980 in roulatie komt onder de titel „Varroa, die Bestie im Bienstock”.

De commissie voor bijenteelt-technologie en imkermateriaal hield zitting op dinsdagmiddag, waarbij een diversiteit aan onderwerpen aan de orde kwam zoals:

- Nieuwe snufjes op het gebied van kastenbouw, slinger- en ontzegelapparatuur, technie-

ken zo ook om het h.m.f.-, het totaaleiwit- en het dextrine-gehalte van honing te bepalen, evenals een methode om honing met "isomerose" te ontmaskeren.

De woensdagochtendzitting was bestemd voor de **commissie apitherapie**.

Het toenemend gebruik van bijenteeltprodukten als honing, was, propolis en koninginnegelei in de medische praktijk geeft aanleiding tot verdergaand wetenschappelijk onderzoek op werkzame bestanddelen.

Vooraf op het nog vrij onbekende terrein van enzymen en de antiseptische werking van m.n. propolis lag de nadruk. De Joegoslaven brachten daarbij verrassende resultaten naar voren.

Na de tweede algemene Apimondia-vergadering werd het congres donderdagmiddag 20 september officieel gesloten.

's Avonds werd alle deelnemers een banket aangeboden door het Griekse organiserende comité. Het was een gigantische happening in de tuin en rond het zwembad van het Hilton Hotel. Een feestelijk slot van dit mammoetcongres.

Selley van Dedem.

Geld is vaak niet het enige probleem.

Wij helpen.

Geld werpt vragen op. Vragen over sparen, lenen, beleggen, hypotheeken...

De ABN is ervoor om die vragen te beantwoorden. Om u te adviseren. Over geld net zo goed als over verzekeringen en vakanties. Vragen staat vrij bij de ABN. Komt u daarom eens praten.

ABN Bank

DE A.P.V.'s EN HET HOUDEN VAN BIJEN

De laatste tijd krijgen steeds meer afdelingen en imkers te maken met de A.P.V. in de gemeente waar zij woonachtig zijn.

De A.P.V. is de Algemene Politieverordening van de gemeente, die de laatste tijd in vele gemeenten wordt aangepast en bijgesteld. Dit bijstellen gebeurt dan middels een concept-verordening van het provinciaal bestuur. In deze concept-verordening staat veelal een artikel over het houden van bijen.

In dit artikel staat: Het is verboden bijen te houden: a. binnen een afstand van 30 m van de weg, b. binnen een afstand van 30 m van woningen of andere gebouwen waar overdag mensen verblijven. Burgemeester en wethouders kunnen ontheffing verlenen van het verbod in het eerste lid onder a.

Het spreekt voor zichzelf dat een dergelijk verbod het einde kan betekenen van het bijenhouden. Hierbij wordt totaal voorbij gegaan aan het nut van de honingbijen en de plaats, die deze insekten in de natuur en voor het milieu innemen.

Vooraf in de prov. Utrecht maar ook in andere provincies heeft dit problemen gegeven en nog. In de praktijk komt het er namelijk op neer dat in die gemeenten waar men hier niet attent op is deze bepaling onveranderd in de A.P.V. wordt opgenomen. Vaak weten de gemeentebesturen niet dat er bijenhoudersverenigingen in hun woonplaats zijn, waardoor er ook geen inspraak is. De imkers worden dan a.h.w. overrompeld. Ook kan het zijn, dat afdelingsbesturen en imkers in dezen niet actief genoeg zijn. Is men wel attent en actief dan is er wel degelijk iets te bereiken. Zo werd in de gemeenten BUNNIK en HOUTEN na overleg en inspraak van de afdeling Bunnik-Houten dit artikel volledig geschrapt. Vanuit het Consuleringschap v. d. Bijenteelt is een schrijven gericht aan Gedeputeerde Staten van Utrecht over deze zaak. Dit college schreef een uitvoerige brief terug, waarin met zoveel woorden stond dat concept-A.P.V.'s aan de gemeenten gezonden worden. De gemeenten hebben dan zelf het recht bepaalde artikelen te wijzigen, aan te vullen, op te nemen of te schrappen. Ook de Gewestelijke Raad voor het Landbouwschap Utrecht heeft zich al met deze kwestie bezig gehouden. In de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap maakte deze zaak ook onderwerp van gesprek uit. Besloten werd een schrijven te richten en overleg te plegen met de Vereniging van Ned. Gemeenten. Wij willen de afdelingen en imkers dan ook vragen attent te zijn als de Alg. Politieverordening in hun gemeente aan de

orde komt en zoveel mogelijk overleg te plegen en te trachten inspraak te verkrijgen. Heeft u problemen, neemt u dan contact op met uw hoofdbestuur lid of met het Bijenhuis te Wageningen. Wel is het zo, dat wij als imkers ook oog moeten hebben voor de realiteit m.a.w. geen 10 of 20 volken houden in een klein tuintje of in een zeer dicht bevolkte buurt. Mits goed opgesteld en met overleg behoeft het houden van enkele bijenvolken in een stadstuin geen bezwaren op te leveren. C.P.

AFDELING BIJENTEELT VAN HET LANDBOUWSCHAP NEEMT EN STELT MAATREGELEN VOOR TER VOORKOMING VAN BIENZIEKTEN

De afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap kwam op 2 oktober j.l. in Utrecht bijeen. Voor het eerst waren daar ook 2 toehoorders aanwezig namens de Alg. Nederlandse Imkersvereniging (plm. 900 leden). Na zijn welkomstwoord herdacht voorzitter J. J. Speelziek het heengaan van de heer H. G. Maagendans, die zo enorm veel voor de imkerij heeft betekend.

Hoofdpunt van deze bijeenkomst was wel het bestrijden en voorkomen van bijenziekten in ons land: de explosie van de mijtziekte in Noord-Nederland en de dreiging van de Varroa-mijt.

Op voorstel van onze Vereniging werd besloten tot het instellen van een landelijke ziektenbestrijdingscommissie van de afd. Bijenteelt van het Landbouwschap. Deze commissie zal ten doel hebben de werkzaamheden die nodig zijn op dit gebied te coördineren, te activeren en te begeleiden. Deze commissie zal bestaan uit 3 leden van onze Vereniging, 2 leden van de Zuidelijke Bonden, één plaats voor de ANI, één voor het Consuleringschap v. d. Bijenteelt en één adviserend lid van de Landbouwhogeschool te Wageningen.

Ook de instelling van ziektenbestrijdingsteams kreeg instemming, waarbij de Zuidelijke Bonden en de ANI de toezegging deden dit ook in hun organisaties te bespreken.

Voor de financiering van deze teams zal een bijdrage gevraagd worden van het Ministerie van Landbouw. Ook zal getracht worden medewerking te verkrijgen van de Ned. Fruittelers Organisatie, de N.T.S. (Ned. Tuinbouw Studieclubs) en de zaadtellers. Tevens zal met klem

worden aangedrongen bij het Ministerie van Landbouw op personeelsuitbreiding bij het Consulentenschap v. d. Bijenteelt in verband met de dreigende bijenziekten. In dit verband werden ook de vragen besproken die Tweede Kamerlid Van Rossum aan de Minister van Landbouw en Visserij heeft gesteld (zie elders in dit nummer).

N.a.v. een brief van de Bedrijfsraad v. d. Bijenhouderij werd besloten een schrijven te richten aan de Minister van Landbouw en Visserij om over te gaan tot het instellen van een verbod tot het invoeren van buitenlandse bijen i.v.m. bijenziekten. Verder werd besloten tot het instellen van een landelijke drachtplantencommissie (over de doelstellingen hiervan in een volgend nummer). Aandacht werd besteed aan de Alg. Politie-Verordeningen. Tot lid van de Bestrijdingsmiddelencommissie werd de heer A. Mulder uit Nij Beets benoemd in de vacature van Dhr. E. Ensing.

C.P.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

VERKIEZING LEDEN HOOFDBESTUUR

Voor de groep Veluwe is bij enkele kandidaatstelling als lid van het H.B. gekozen in de vacature ontstaan door het overlijden van de heer H. G. Maagendans, de heer W. M. Campen, Venkelstraat 54, 7322 KZ Apeldoorn, tel. 055-26 11 20. De heer Campen treedt per 1 januari 1980 in functie.

De heren C. Pater Jzn (Utrecht), W. M. v. d. Meulen (Zuid-Holland) en T. A. Visch (Drente) zijn bij enkele kandidaatstelling als H.B. lid gekozen.

HERZIENING STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

Enige tijd geleden is door het Hoofdbestuur een commissie ingesteld, die tot taak heeft een herziening van het Huishoudelijk Reglement van onze vereniging voor te bereiden, waarbij het toegestaan is de bestaande statuten kritisch door te lichten.

De commissie heeft geprobeerd de verschillende knelpunten, die er in de huidige reglementen aanwezig zijn, op te sporen, en heeft daarna een poging gedaan om oplossingen voor te bereiden.

Uiteraard kan de commissie dit niet alleen. Zij heeft al de mening van het Dagelijks Bestuur van onze vereniging gevraagd, en gaat ditzelfde

binnenkort doet bij alle leden van het Hoofdbestuur.

Hoewel dit alles natuurlijk erg belangrijk is, meent de commissie, dat zij haar werk pas goed kan doen, wanneer ze - vooraf - ook een indruk heeft van de mening van afdelingen en afzonderlijke leden.

Het is daarom de bedoeling in één der eerstvolgende nummers van het „Groentje“ een aantal knelpunten en mogelijke oplossingen te publiceren.

Op deze manier hoopt de commissie uw mening ook te vernemen, opdat daarna een zo goed mogelijke herziening van de reglementen voorbereid kan worden.

Het is de bedoeling van de commissie om uw reacties zoveel mogelijk persoonlijk te beantwoorden, terwijl vragen en antwoorden gedurende enige tijd in het Bijenhuis ter inzage zullen liggen, terwijl een en ander - verkort - in het maandblad zal worden gepubliceerd.

Als u reeds een suggestie hebt, kunt u die richten aan de Commissie Herziening Huishoudelijk Reglement, en sturen aan het Bijenhuis te Wageningen.

M. W. v. d. Meulen,
ad hoc comm. Huish. Regl.

UITLOTING OBLIGATIES

De volgende nummers zijn volgens de voorwaarden uitgeloot: 6, 16, 39, 44, 50, 56, 73, 78, 88, 103, 129, 130, 131, 133, 145.

De houders van deze uitgelote obligaties verzoeken wij de obligaties naar het Bijenhuis te zenden, waarna wij de uitbetaling zullen regelen.

BIJEN VRIJ

In het Amerikaanse stadje (juist, van Fred!) zijn 9 miljoen bijen ontsnapt uit een vrachtwagen, die op een bestelauto botste. Negen uur lang moesten politieagenten angstige automobilisten door grote, luidgonzende zwermen leiden, terwijl collega's trachtten de insecten op te vangen in inderhaast gehaalde korven. Zes mensen liepen verwondingen op tijdens het ongeval, één moest in het ziekenhuis worden opgenomen.

De 9 miljoen bijen vertegenwoordigen een waarde van f 60.000.

(Economisch Dagblad, 25 juli 1979)

Chr. Maillie.

Kamerlid op de bres voor de imkerij

Het Tweede Kamerlid Van Rossum (S.G.P.) heeft een aantal vragen gesteld aan de Minister van Landbouw en Visserij over de imkerij. Hieronder geven wij de gestelde vragen weer en concluderen daaruit, dat er ook kamerleden zijn die interesse hebben voor de bijenteelt. Wij zijn daar erkentelijk voor, maar betreuren het dat dit Kamerlid eerst geen informatie heeft getrokken over de feitelijke situatie. Hij had dan geen vragen gesteld over „bevroren bijen”, waarbij hij dan ook voorgelicht zou zijn over de Bijenwet en de mogelijkheden daarvan. Maar nogmaals, we zijn blij dat deze vragen gesteld zijn en we kunnen ons afvragen wat er nog meer kan gebeuren. Naast de vragen worden hierbij ook de antwoorden van Minister van der Stee afgedrukt. Antwoorden, die een belofte inhouden voor de nabije toekomst. We hopen dat de daarin gedane toezeggingen snel zullen worden gerealiseerd. C.P.

VRAGEN VAN HET TWEDE KAMERLID VAN ROSSUM (SGP) AAN DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

1. Heeft de Minister enig inzicht in het aantal bijenvolken, dat ten gevolge van de strenge winter is doodgevroren?
Zo ja, is aan te geven wat dit in absolute en relatieve zin betekent voor de bijenstand in Nederland?
2. In welke mate zal de achteruitgang van de bijenstand van invloed zijn op de honingimport uit het buitenland?
3. Welke gevolgen zal de achteruitgang van de bijenstand hebben op de bestuiving van boomgaarden en landbouwgewassen die op bestuiving door bijen zijn aangewezen?
4. Is het de Minister bekend dat er in de kringen der imkers enige aarzeling bestaat om de bevroren volken te vervangen in verband met de geruchten over een ernstige parasitaire mijtziekte, die uit het Verre Oosten inmiddels de Duitse Bondsrepubliek heeft bereikt, en die dáár mogelijk ook binnen afzienbare tijd in ons land duizenden volken dreigt te vernietigen?
5. Is de Minister bereid om de betreffende voorlichtingsdiensten zodanig te instrueren dat deze hun activiteiten zodanig richten dat de verschijnselen die de mijtziekte kenmerken, aan de imkers duidelijk kenbaar worden, opdat deze bij een eerste verdenking onverwijld de bevoegde instanties kunnen raadplegen?

6. Is er in Nederland reeds een regeling die het mogelijk maakt om imkers wier bijenvolken getroffen worden door de mijtziekte en daardoor vernietigd moeten worden, zodanig schadeloos te stellen, dat zij niet ontmoedigd worden om bijenvolken aan te houden en zelfs uit te breiden, waardoor de bestuiving bevordert en de honingproductie op peil wordt gehouden en zelfs zo mogelijk wordt vergroot?

Zo neen, ligt het in het voornemen van de Minister een zodanige regeling te bevorderen?

7. Wordt er bij de betrokken diensten reeds op maatregelen gestudeerd om deze mijtziekte doelmatig te bestrijden?

Is hiervoor reeds overleg gepleegd met buitenlandse instellingen die reeds ervaring met deze ziekte hebben opgedaan en zo ja, wat waren de resultaten van dit overleg?

Antwoorden van MINISTER van der STEE.

Persbericht Min. v. Landb. en Visserij
d.d. 27 september 1979. No. 313.

AFGELOPEN WINTER WEINIG BIJENVOLKEN DOODGEVROREN

Ten gevolge van de strenge winter zijn weinig bijenvolken doodgevroren. De sterfte in het afgelopen voorjaar is veel meer een gevolg van het zeer koude voorjaar en van de ongunstige nazomer van 1978. Noch in deze nazomer, noch in het voorjaar konden de bijen voldoende stuifmeel verzamelen, waardoor de eiwitvoorziening ver onder de maat bleef. Dit uitte zich in een slechtere ontwikkeling van de volken, een kortere levensduur van de individuele bijen en een grotere vatbaarheid voor enkele ziekten.

Dit o.m. blijkt uit het antwoord van minister Van der Stee (Landbouw en Visserij) op schriftelijke vragen van het Tweede Kamerlid Van Rossum. Wat dit in absolute zin betekent voor de bijenstand is niet te zeggen, omdat geen tellingen worden gehouden noch steekproeven worden genomen. Het is niet onmogelijk, dat het totale bestand teruggelopen was tot driekwart van het gemiddelde van de laatste jaren.

De achteruitgang in aantal en kwaliteit van de bijenvolken heeft grote invloed gehad op het aanbod van bijenvolken voor de bestuiving, vooral ten behoeve van boomgaarden. Een voorzichtige schatting van de behoefte aan volken voor de noodzakelijke bestuiving van gewassen onder glas en de open grond in vergelijking met

het vermoedelijk aanwezige bestand aan bijenvolken in ons land leert, dat er in feite ieder voorjaar een groot tekort moet zijn aan bijenvolken voor bestuiving.

Mocht de Varrao-mijtziekte in ons land toeslaan en de bijenstand decimeren, dan zullen de gevolgen voor de tuinbouw nadelig zijn.

Van enige aarzeling om de verloren gegane volken te vervangen is niets bekend. Uit de nog steeds bestaande grote belangstelling voor het volgen van een cursus voor beginnende imkers blijkt deze aarzeling echter evenmin.

Een regeling om imkers, wier bijenvolken door mijtziekte getroffen worden en daardoor vernietigd moeten worden, schadeloos te stellen, is reeds opgenomen in de Bijenwet 1947. Een bedrijfsschaderegeling is hierin niet opgenomen. De ervaring heeft geleerd, dat in vrijwel alle gevallen de imkers, wier volken vernietigd moesten worden na een aantasting door de gewone mijtziekte opnieuw tot het aankopen van gezonde volken overgingen.

Ook voor de Varrao-mijtziekte gelden de regels voor de vernietiging en de schadeloosstelling. Er is slechts één dienst om voorlichting te geven over alle aspecten van de bijenteelt en de bestuiving van cultuurgewassen, zij het met een zeer beperkte mankracht. Bij deze dienst wordt zeer zeker aandacht geschonken om de nieuwe Varrao-mijtziekte doelmatig aan te pakken en vooral om een aantasting zo vroeg mogelijk te (doen) ontdekken. Er worden voorstellen voorbereid om in het landbouwkundige onderzoek te komen tot de aanstelling van een onderzoeker, die zich zal kunnen wijden aan de opsporing en bestrijding van deze gevaarlijke parasiet.

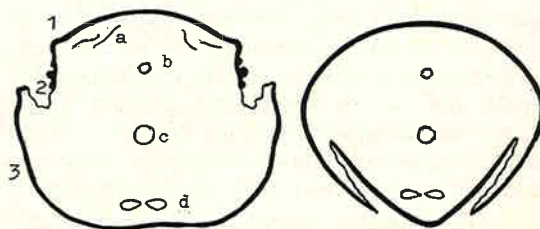
Aangezien in het kader van de Beneluxafspraken de grenscontrole en het invoerverbod van bijen tussen ons land en België zijn vervallen, is het te betreuren dat er voor zover de bewindsman bekend, tot dusverre in België onvoldoende maatregelen tegen invoer en opruiming van eventueel door Varrao besmette bijen zijn genomen.

(De Minister van Landbouw en Visserij heeft naar wij aannemen met Varrao ongetwijfeld Varroa bedoeld! - Red.)

DE BORST VAN DE BIJ

Het borststuk of de thorax bestaat eigenlijk uit 4 segmenten, metameren of ringen, die niet versmolten, maar zeer nauw met elkaar vergroeid zijn. De vierde ring (segment mediaire) bedekt als een groot, geknikt schild de gehele achterwand van het borststuk, maar moet in feite worden opgevat als het eerste achterlijfssegment, zodat we liever spreken van 3 borstringen, vanaf de kop gerekend de prothorax, de mesothorax en de metathorax, dus het voor-, midden- en achterborststuk. De prothorax is iets minder „versmolten” dan de beide andere segmenten, waarvan de mesothorax het grootste is en met de metathorax dus vrijwel één geheel vormt. Elke lichaamsring is samengesteld uit door echte of schijnbare naden begrensde chitineplaten (sklerieten): de dorsale tergieten aan de rugzijde, de laterale pleurieten aan de flanken en de ventrale sternieten aan de buikzijde. Door deze constructie heet het bijelichaam bilateraal (tweezijdig)-symmetrisch. Op de dorsale tergieten komen naast een vrij dicht haarkleed boogvormige parapsidengroeven voor. Ze zijn overigens in principe terug te voeren op 3 rugstukken: pronotum, mesonotum en metanotum, die elk weer zijn opgebouwd uit 3 sklerieten: het komvormige prescutum, het hoefijzervormige, bolle scutum en het beugelvormige scutellum. Soms wordt het metanotum nog onderverdeeld in scutellum, postscutellum en area cordata. De pleurieten of pleurae zijn chitineuze vliezen (intersegmentale of cuticulaire membranen), die in het midden een nisvormige en elastische verbinding tot stand brengen tussen tergieten en sternieten (tek. 1). Zij kunnen als het ware in en

BORSTSTUK

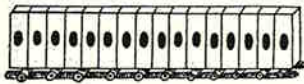
ACHTERLIJF

Sklerieten:

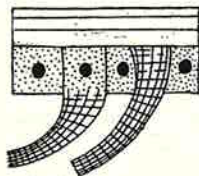
- 1 Dorsale tergieten
- 2 Laterale pleurieten
- 3 Ventrale sternieten

- a Parapsidengroeven
- b Hart
- c Darm
- d Zenuwknopen

uit elkaar schuiven, waardoor er voldoende speling is voor het uitzetten bij ademen en vliegen. Ongeveer zoals de ringen van het achterlijf, die weliswaar minder krachtig zijn gebouwd, maar dit grote derde deel van het bijlichaam toch de mogelijkheid geven 1/40 groter of kleiner te worden; bovendien zijn ze verschuifbaar als een scheepskijker, zodat er een verruiming tot 1/8 van de gemiddelde lengte kan optreden; de pleurae liggen echter verder naar beneden dan die van het borststuk. Het inwendige weefsel van de thorax is in tegenstelling tot de vuilwitte „inhoud” van kop en achterlijf lichtroze gekleurd en bestaat in hoofdzaak uit eiwitrijk spierweefsel, benodigd voor het functioneren van belangrijke extremiteiten of aanhangsels als vleugels en poten. Ook de bij bezit willekeurig en onwillekeurig werkende spieren; de eerste zijn van belang bij het „besturen” van vleugels en poten, de laatste spelen een rol bij de functie van de inwendige organen. Naar de bouw onderscheiden we twee soorten: buisvormige en vezelvormige spieren. De eerste bestaan uit holle pijpjes met een doorsnede van 9-35 micron (1 micron = 0,001 mm), de tweede uit fijne draadjes met eveneens een hol centrum van 5-10 micron, waarin als een parelsnoer de aaneengesloten celkernen liggen (tek. 2). Juist deze lang-

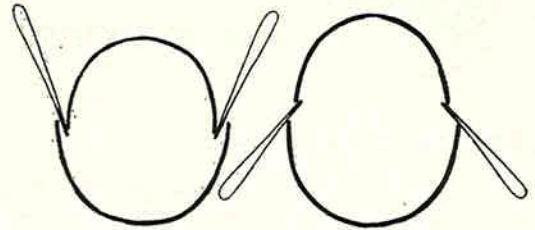

werpige, worstvormige, dorsoventrale vezel-spijeren worden gebruikt bij het vliegen. Zij liggen in bundels bij elkaar, zijn zowel langs- als dwarsgestreept en komen voort uit uitsteeksels aan de binnenkant van de driedagige skelethuid (cuticula) of uit de daaronder gelegen zachte opperhuid (epidermis), die bij de bij slechts wordt gevormd door een dek- of huidweefsel (epithelium) van één enkele laag cellen (tek. 3).

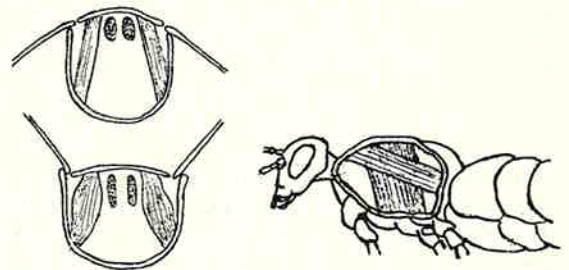

In het borststuk bevinden zich evenals in de kop een drietal chitineplaten als schakel tussen de eigenlijke aanhechtingspunten van de spieren aan de vleugelwortel. De vleugelmusculatuur is namelijk niet als bij vogels onmiddellijk met de vleugelbasis verbonden, maar grijpt daarop indirect aan, via de genoemde driedelige „gesp”, die bij de kop tentorium en bij de thorax meso-

fragma tegen elkaar en eerst dit veroorzaakt de beweging van de vleugels, dus indirect door vervorming van het borststuk, dat beurtelings hoger en lager wordt gemaakt door twee antagonistische (elkaar tegenwerkende) spiergroe-

pen (tek. 4). Door verticale, dwarse spieren vernauwt de borstholte zich, door horizontale, overlangse welft deze zich weer. Het mesofragma bewerk op die manier een katapult- of hefboom-effect, waardoor druk op de vleugelstiften wordt uitgeoefend (tek. 5a + 5b). Om zowel de twee grote voorvleugels als de twee kleinere achtervleugels in beweging te kunnen zetten of in de ruststand te kunnen brengen zijn er twee meso-

fragma's nodig, één in de tweede borstring (mesothorax) en één in de derde (metathorax). Daarmee corresponderen 5 en 4 spierbundels. Voor het heffen van de voorvleugel is er één nodig, de andere 4 grijpen aan op de achterste helft daarvan, met name om terugkeer in de ruststand te bewerkstelligen; voor de achtervleugel zijn deze getallen respectievelijk 1 en 3. Aan alle drie ringen van het borststuk zijn ten slotte de voor insekten kenmerkende 3 paar poten bevestigd, maar daarover, evenals over de vleugels, later meer.

Ter verduidelijking weer een woordenlijst (L = Latijn, Gr = Grieks).

Area cordata: hartstreek v. L. area = gebied + cor, cordis = hart. Dorsum (dorsaal): L. rug. Latus (lateraal): L. Zijde. Mesofragma: Gr. phragma = afsluiting, verschansing. Notum: L. dat wat bekend is, te herkennen valt. Parapsiden: Gr. para- = daarbij, daarnaast + L. ab(p)sis = boog. Pleuriet: Gr. pleura, pleuron = zijde, flank. Scutum: schild v. L. platte schotel, schaal (verkleinw. scutellum); L. pr(a)e = vooraan, vooruit + post = achter, achteraan, daarna. Skleriet: Gr. skleros = dor, droog, mager óf sklerotes = hadheid; sklerotine = organische stof die de hardheidsgraad van chitine bepaalt. Sterniet: L. sternum + Gr. sternon = buik. Tentorium: L. tent. Tergiet: L. tergum = rug. Venter (ventraal): L. buik. Chr. Maillie.

VRIENDEN
VAN
AMBROSIUSHOEVE

DE BAL WORDT AFGETRAPT . . .

Tot nu toe las u slechts mededelingen over onze vereniging. Het leek ons een goede gedachte om enige vooraanstaande personen uit de vaderlandse imkerij naar hun mening over de Stichting te vragen.

Het meest voor de hand liggend zijn de voorzitters van de diverse bijenteeltorganisaties, die hiertoe dan ook benaderd werden.

De bal wordt afgetrapt door dhr. J. J. Speelziek, alg. voorz. van de Ver. tot Bev. v. d. Bijenteelt in Nederland.

Hij schreef een naar onze mening zeer verhelderend artikel, dat wij gaarne in uw belangstelling aanbevelen, waarbij wij hopen dat zijn woorden niet aan dovemansoren zijn gericht.

Het Bestuur.

Gedurende de laatste jaren hebben zeer veel nieuwe imkers onze gelederen versterkt. Het is dan ook verklaarbaar dat deze categorie zich niet in de eerste plaats verdiept in allerlei organisatorische toestanden, hetgeen tot gevolg heeft dat menigeen onder de jongeren een ietwat mistig idee heeft over de Ambrosiushoeve. Ik dacht dat het goed was eerst iets over dit Instituut te vertellen.

De Ambrosiushoeve te Hilvarenbeek is a.h.w. het hoofdkwartier van de Rijksbijenteeltconsulent. Zijn taak, die hij vanuit dit centrum uitvoert, is driedelig, t.w.

- a. De handhaving van de Bijenwet 1947, die betrekking heeft op de bestrijding van besmettelijke ziekten van bijen. Dit spreekt te meer als zich situaties voordoen, zoals thans de mijtziekte in Groningen en de Varroa-dreiging vanuit Duitsland.
- b. De RBC heeft voorts tot taak het geven van voorlichting omtrent de bijenteelt en aangrenzende gebieden, als bestuiving, insecticiden, vergiften e.d. Verder is hij de hoogste autoriteit op het terrein van het bijenteeltonderwijs, in welk verband de opleiding van leraren bijenteelt wordt verzorgd en supervisie wordt uitgeoefend op deze tak van onderwijs.
- c. Voorts heeft de RBC de taak op te treden als directeur van de Proefbijenstand „Ambrosiushoeve”. Deze werd in 1951 door de directeur van de tuinbouw en het tuinbouwonderwijs officieel in bedrijf gesteld onder de directie van, en tot ontwikkeling gebracht door ir. Mommers.

De Proefbijenstand is door het Ministerie van Landbouw opgezet in een Stichtingsvorm, waarvan het bestuur is samengesteld uit vier leden van de Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt in Nederland en 3 leden van de gezamenlijke Zuidelijke Bonden.

Formeel is de doelstelling het exploiteren van een proeftuin en een proefbijenstand, alsmede het publiceren van de resultaten van het onderzoek en het geven van voorlichting daarover. De Proefbijenstand is dus feitelijk het researchcentrum van de Nederlandse imkerij, waar de nodige onderzoeken worden uitgevoerd en gepubliceerd in het „Groentje” en de „Bijenteelt”. De „Vrienden van Ambrosiushoeve”, opgericht in 1975, vormen eigenlijk een supportersclub van deze PBS. Hoewel deze geheel los staat van het formele bestuursorgaan, verricht zij

Verkoopadressen

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV
ASSEN, tel. 05920-17162.

Depot H. Troost:

Rollecaterweg 13, Nieuwleusen, tel.
05296-1580.

Depot G. J. L. ten Cate:

Verzetstraat 60, Vriezenveen, tel.
05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, Enschede,
tel. 053-318165, afhalen; vrijdags van
18.00 uur t/m 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Haanepen, de Hogenkamp 2,
Goor, tel. 05470-5576.

Depot afd. Gorsse e.o.:

G. J. Lensink, Deventerweg 7, Gors-
sel, tel. 05759-1283.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle, tel.
05736-479.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop) Paasvuurweg
7, Epe, tel. 05780-12317.

Depot West-Betuwe:

J. M. W. v. Aalst, Walgtsestr. 31, Varik,
tel. 03445-1369. Open zat. 14.00 t/m
16.00 u. en na tel. afspraak.

Depot afd. Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 23, Bunnik,
tel. 03405-1742.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaepmanlaan 47,
Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, Oirschot, tel.
04997-2096.

Depot Boerenbond-Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, Nijmegen, tel. 080-
777793.

Depot Noord-Holland:

H. S. Homburg, Velserdinweg 165,
Ijmuiden, dagelijks van 13.00 - 16.00 en
na tel. afspraak.

Donderdags gesloten. Tel. 02550-21530.

Depot "Pronnensluis" afd. Schouwen-**Duiveland:**

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5,
4321 SM Kerkwerf, tel. 01110-4821.

Depot Noord & Zuid Beveland:

C. Smits, Steenweg 23, Schoren, tel.
01102-1427.

allerhande diensten in het randgebeuren, waaraan de RBC normaal gesproken niet of onvoldoende toekomt.

Ook het aspect propaganda voor de bijenteelt is een belangrijk onderdeel van de doelstelling van de Vriendenclub.

Daar de Ambrosiushoeve nogal excentrisch is gelegen zullen de activiteiten van de Vriendenkring voor een niet onbelangrijk deel voortkomen uit de provincie Noord-Brabant en aangrenzende provincies. Uit de Noordelijke provincies zal uiteraard minder bijval verwacht kunnen worden.

Wat dat aangaat zou het een weldaad zijn als de Ambrosiushoeve centraal in Nederland was gesitueerd, een gebied waar bovendien het zwaartepunt van de imkerij ligt.

Niettemin kan een goed functionerende supportersclub er veel toe bijdragen om de doelstellingen van de eigenlijke organisatie te ondersteunen.

Ik denk hierbij uiteraard in eerste instantie aan

goed opgezette en efficiënt uitgevoerde proeven met bijenvolken, bijenwoningen, bedrijfsmethoden, voedingsmiddelen, etc.

Dat zijn zaken die sterk in de belangstelling staan bij de doorsnee-imker. Juist daarom is het van belang dat de Vriendenkring bij voortduring actief meewerkt aan de ondersteuning van dit doel.

Supporters binnen het bereik van Hilvarenbeek kunnen daartoe daadwerkelijke steun verlenen, terwijl imkers op grotere afstanden dat kunnen doen d.m.v. een financiële bijdrage, welke jaarlijks niet meer dan f 20,— bedraagt en waarvoor u minstens twee maal per jaar wordt geïnformeerd over de activiteiten van de Vriendenkring en het wel en wee van de Proefbijenstand Ambrosiushoeve.

J. J. Speelziek.

Bijdragen: postrek.nr. 39.49.772 of
RABO-bank Rijsbergen 14.53.12.216
beiden t.n.v. penn.m. Vrienden van
Ambrosiushoeve.

Onderwijs-Voorlichting en Demonstratie

AANVANG NIEUWE CURSUSSEN

AFD. UTRECHT: Aanvang **cursus gevorderden** op 18 januari 1980. **Cursus** voor **beginners** op 17 januari 1980. Aanmelding bij Mevr. Rive, tel. 03407 - 2131 (na 19 uur).

AFD. BUNNIK-HOUTEN: **Cursus** voor **gevorderden**, 1e les op 25 oktober a.s. Centrum v. Tuinbouwonderwijs te Utrecht. **Cursus** voor **beginners** in Utrecht, aanvang 2 januari 1980. Aanvang in januari 1980 te Utrecht van een **speciale cursus honing**, (8 lessen); een **cursus teelt van klein fruit en cursussen strovlechten** in Utrecht, Nieuwegein, De Bilt en Bunnik. Aanmelding voor al deze cursussen bij dhr. C. Pater. Jzn, Achterdijk 22, Bunnik, tel. 03405 - 1305 (lieft schriftelijk).

AFD. LEIDEN e.o.: In mei 1980 aanvang **cursussen** voor **beginners** en voor **gevorderden**. Op-gave bij dhr. P. F. Reddingius, Rederijkersplein 17 te Noordwijk.

Willen de afdelingsbesturen en/of leerkrachten nieuwe cursussen tijdig aan ons doorgeven voor opname in deze rubriek? C.P.

Afdeling De Wijk e.o. en afdeling Hoogeveen organiseren gezamenlijk een **cursus** voor **gevorderden**. Deze cursus zal vermoedelijk in Zuidwolde worden gegeven. De cursus gaat slechts door bij voldoende aanmelding.

U kunt zich opgeven bij dhr. A. Broekert, Poelweg 9, IJhorst, tel. 05224 - 1586, of bij de heer A. Dunnink, 'Pr. Bernhardstraat 7, Staphorst, tel. 05225 - 1773. Ook wordt er een **strovlechtskursus** georganiseerd. U kunt zich hiervoor eveneens opgeven bij bovenstaande adressen.

Afdeling Geldermalsen organiseert een **cursus** voor **beginners**, voor **gevorderden** en een **strovlechtskursus**. De cursussen zullen aanvangen in januari 1980. U kunt zich opgeven bij de heer P. van Meurs, Walgtsestraat 32, Varik.

Afdeling Wageningen organiseert aanvang januari 1980 bij voldoende deelname weer een **cursus** te Wageningen voor **gevorderden** (hieraan kunnen alleen diegenen deelnemen, die het getuigschrift beginners reeds bezitten en een jaar praktijkervaring hebben) en een **cursus** voor **beginners**, aanvang februari 1980. Aanmelden bij: H. Evenboer, Wageningen, tel. 08370 - 15611.

Gesprokkeld uit de Bijenliteratuur

Afnemen van honing

Honing kan op verschillende manieren van de volken worden genomen, waarbij met het verminderen van de dracht het incassersvermogen van de imker meer op de proef zal worden gesteld als zijn manier van werken simpelweg bestaat uit het afslaan van de raampjes.

De bijenuitlaat is een uitkomst, maar heeft het nadeel dat een extra bezoek aan de bijen moet worden gebracht om de honingkamers bijenvrij van de volken te kunnen nemen. Dit bezwaar vervalt uiteraard als de volken dicht bij huis staan opgesteld.

In A.B.J. beschrijft imker Easling zijn manier van werken. Hij gebruikt dekplanken met aan beide zijden een rand gemonteerd. Aan één zijde is een uitsparing in de rand gemaakt. De dekplank legt hij met de uitsparing aan de bovenzijde tussen de bovenste broedbak en de honingkamer. De bijen in de honingkamer merken snel dat ze van het volk zijn afgesneden en verlaten deze en masse. Via het normale vlieggat voegen ze zich weer bij het volk in de broedkamers. Dit afvliegen gaat vooral snel als het op een mooie vliegtag gebeurt. Als de dracht al voorbij is wordt op de uitsparing in de dekplank een conische bijenuitlaat gemonteerd. Helaas vertelt hij er niet bij hoe lang het duurt voordat de honingkamer bijenvrij is.

Reizen met geopend vlieggat

We blijven nog even bij ons zusterblad A.B.J. Uit The Classroom (een vragenrubriekje) het volgende:

Vraag: Kunnen bijen worden vervoerd zonder het vlieggat te sluiten?

Antwoord: Ja, als het om betrekkelijk korte afstanden gaat. Moeten meerdere volken op een wagen worden geladen, laat dan de motor draaien. Door de trillingen blijven de bijen rustig. Waarvan akte.

Dia-serie en boek K.I.

Kunstmatige inseminatie in de bijenteelt komt meer en meer in de belangstelling.

Het is daarom verheugend dat Dadant & Sons Hamilton Illinois 62341 een door Dr. Laidlaw

samengestelde dia-serie over K.I. binnen het bereik van geïnteresseerden brengt.

Dr. Laidlaw geniet over de gehele wereld bekendheid op het gebied van de bijengenetica en K.I.. Zijn dia-serie en handleiding in boekvorm worden beschreven als een complete cursus. Dia-serie en boek zijn per internationale postwissel te bestellen bij Dadant & Sons. De prijs voor 112 dia's bedraagt \$ 89.50 en bijbehorende handleiding \$ 9.95 excl. verzendkosten. Het boek telt 114 pagina's met vele foto's en tekeningen.

Voedsterbijen

Een observatiekastje werd bevolkt met bijen van bekende leeftijd. Enkele weken observeren onthulde dat zich onder de voedsterbijen die koninginnelarven verzorgden een groter aantal oudere bijen bevonden dan onder de voedsterbijen die de werksterlarven voedsel toedienden.

A.A. 1977/1.

Nog eens stuifmeel

Vooral in een koud voorjaar trachten de imkers hun bijen te helpen door het geven van stuifmeelsurrogaten, zelf verzameld stuifmeel of elders gekocht stuifmeel. Voor de ontwikkeling van een bijenvolk is stuifmeel van het grootste belang. Het is de enige bron van eiwitten, vetten, mineralen en vitamines die nodig zijn voor de produktie van voedsel voor de larven en de opbouw van weerstand bij jonge bijen. Een tekort aan pollen is duidelijk te merken aan het niet tot ontwikkeling komen van het broednest. In de loop der tijden zijn al heel wat eiwitbronnen uitgetoet als vervangmiddel van stuifmeel, maar over het algemeen waren de resultaten teleurstellend.

Een onderzoekteam te Beltsville (USA) heeft een uitgebreide studie gemaakt omtrent de samenstelling van pollen met het doel een surrogaat te ontwikkelen, dat de samenstelling van natuurlijk stuifmeel zo dicht mogelijk benadert en door de bijen wordt geaccepteerd. Omdat aan de eiwitbehoefte van de bijen wordt voldaan door het eten van vers stuifmeel (pollen) of reeds langere tijd in de raat opgeslagen stuifmeel (bijenbrood) werden monsters van beide uit verschillende delen van de Verenigde Staten verzameld en op samenstelling onderzocht. Er

lijkt geen verschil te bestaan in de voedingswaarde van pollen en bijenbrood, gelet op de hoeveelheid verzegeld broed in volken die met één van beide werden gevoerd. Het eiwitgehalte in beide bedroeg omstreeks 23%. In het bijenbrood werd echter geen zetmeel aangetroffen, hetgeen wel voorkwam in vers stuifmeel. Bijenbrood bevatte een hoger percentage geïnverteerde suikers.

Na de bijen surrogaten met een eiwitgehalte van 5%, 10%, 23%, 30% en 50% te hebben voorgezet werd de hoeveelheid broed onderling vergeleken. Surrogaten met een eiwitgehalte van 23% bleken de beste resultaten op te leveren.

Omdat de meeste surrogaten echter een hoger eiwitgehalte hebben dan 23% moeten ze met

suiker en andere voedingsstoffen worden verdund.

Pollen en bijenbrood bevatten 30-35% suikers, hoofdzakelijk enkelvoudige suikers, hoewel ook sucrose aanwezig is.

Het volgende onderzoek had tot doel te onderzoeken of een combinatie van eiwitten (23%) met één van de suikers isomerase, invertsuiker, honing, sucrose (riet-bietsuiker) fructose (vruchtesuiker) of met de combinaties sucrose-fructose (1 : 1), sucrose-fructose (2 : 1) en sucrose-fructose (1 : 2) verschil in haalgedrag bij de bijen tot gevolg had, hetgeen is terug te voeren op het wel of niet aantrekkelijk zijn van de aangeboden combinatie. De volken die het voedsel kregen aangeboden bevonden zich in vliegekooien met een afmeting van 2 x 2 x 2 meter. De resultaten waren als volgt:

SUIKER	TOTALE CONSUMPTIE in grammen	GEMIDDELDE WEEK CONSUMPTIE (gr)
Sucrose	983	79
Sucrose-fructose (2 : 1)	922	73
Sucrose-fructose (1 : 1)	838	67
Sucrose-fructose (1 : 2)	785	65
Honing	785	64
Invert suiker	746	59
Fructose	675	54
Isomerase	658	53

A.B.J. 1979/1 U.S. Department of Agriculture Bee Laboratory Beltsville

Het inballen van de koningin

Als een jonge bevruchte koningin moet worden ingevoerd wordt ze met allerlei voorzorgsmaatregelen omringd om afsteken te voorkomen.

Het inballen gevolgd door afsteken wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de (vreemde) geur die de koningin eigen is, al is duidelijk dat ook de situatie waarin de ontvangende bijen zich bevinden belangrijk is. Bestaat er een toestand van totale moerloosheid dan zijn de bijen minder kieskeurig en verloopt het invoeren van Hare Majesteit meestal op rolletjes. Door verschillende onderzoekers is de theorie verkondigd dat het afsteken van de koningin wordt veroorzaakt door haar eigen gedrag. In een vreemd volk gebracht zou ze een angst-feromoon (het angst-zweet breekt haar uit) afscheiden, een stof welke de agressiviteit van de bijen opwekt, met het genoemde gevolg.

Om deze hypothese te testen werden een aan-

tal dode koninginnen in observatiekooitjes gelegd op ongeveer één meter afstand van zwermen met een goede koningin. Binnen vijf minuten gingen een aantal bijen van de zwermen de observatiekooitjes binnen, onderzochten de dode koninginnen met hun antennen en belikten ze. Na een uur werden de zwermen moerloos gemaakt en al spoedig was bij de immen een zoekend gedrag te bespeuren. Een toenemend aantal bijen ging de observatiekooitjes binnen en vertoonde een **agressief gedrag** t.o.v. de dode koninginnen, die nu werden ingebald! Geen of zeer weinig waaieren met geopende geurklier vond daar plaats. Toen vervolgens aan de zwermen de oorspronkelijke moertjes werden teruggegeven werd er massaal gewaaierd met geopende geurklier. Het agressieve gedrag t.o.v. de dode koninginnen verminderde en na 12 tot 28 uur werden ze volledig aan hun lot overgelaten. Deze bevindingen zijn dus in strijd met de angsttheorie die door Yadava en Smith werd opgesteld.

A.A. 2/1977.

HEIDEHONING, VERGEET HET MAAR!

Ondanks het alom aanwezige heidehaantje was ik er dit jaar toch in geslaagd een flink aantal ha's jonge heide te vinden, een veld waar begin 1978 de maaimachine over was gegaan.

Het betrof hier de Elspeetse heide, een gebied van rond 10 km², gelegen ten n. van Elspeet, aan weerszijden van de weg naar Nunspeet.

Nu ik verder nog al in details treed, merk ik op, dat dit noodzakelijk is voor hetgeen volgt. De heide zag er veelbelovend uit, allemaal jong goed met een vochtige zomer achter de rug. Nu bloeit pas gemaaide heide minder lang dan oudere heide, doch geen probleem, ook in drie weken kan er heel wat gehaald worden.

Samen met een imkercollega hadden we in totaal 10 volken, die we uit veiligheidsoverwegingen (diefstal) – weliswaar tegen onze principes in – midden op de heide plaatsen en wel aan de zuid-oostzijde van dat grote gebied.

In het zuiden zaten we ongeveer op 500 m afstand van een even zo brede bosgordel, waarachter Elspeet is gelegen, een deels agrarisch dorp met een zeer gevarieerde tuinbeplanting. De bijen werden reeds op 6 augustus weggebracht. De omvangrijke nabloei van de dopheide ter plaatse achtten we voldoende als overbrugging naar de struikheide, die in het beginstadium van de bloei verkeerde.

Tengevolge van de zeer slechte weersverwachting (de bloei liep ook ten einde) haalden we de bijen al op 1 september naar huis. Maar De Bilt was er weer eens goed naast, want de eerste week in september was het bijzonder mooi weer.

Bij het wegbrengen van de bijen hadden we elk volk een HK-raam gedenatureerde suiker meegegeven (1/2 kg). Tijdens de er op volgende bezoeken hadden we de voerramen, die praktisch leeg waren, weer bijgevuld, immers, aldus gevoerde suiker wordt blijkens een in Oostenrijk ingesteld vergelijkend onderzoek niet in de honing opgeslagen.

In totaal zal elk volk dus nagenoeg 1 1/2 kg suiker hebben verwerkt. Behalve de ongewoon sterke bijvoeding van droge suiker hadden de volken continu de beschikking over drinkwater. Na de honingooft en na het slingeren bleek de honing niet over de bekende thixotropische eigenschappen van heidehoning te beschikken; iets klopte dus niet, maar wát dan wel?

We besloten een gezamenlijk monster op te zenden naar drs. J. D. Kerkvliet, een groot expert op dit gebied.

Korte tijd later volgde er een zeer verrassende uitslag, die ik uitvoerig zal vermelden, want ik heb de overtuiging dat er meerdere imkers zijn, die in die contreien wellicht eenzelfde ervaring zullen hebben opgedaan.

Een aantal van hen stond op grotere afstand van het dorp Elspeet; hun oogst was vrijwel nihil, hetgeen zoals uit het volgende zal blijken, wel enigszins verklaarbaar is.

Het microscopisch onderzoek toonde aan, dat de honing voor ongeveer de helft afkomstig was van de struikheide en voor een deel van de witte klaver (die stond op ± 1 km afstand!).

Het resterende deel bleek honingdauwhoning (bladhoning) te zijn. Hier zien we dus dat de bijen de suikerhoudende produkten van bepaalde bladluizen, die kunnen voorkomen op de spar, de den en op sommige loofbomen verzamelen en verwerken tot honing. In Duitsland wordt deze sparre- of denhoning hoog gewaardeerd; vooral het enzym glucose-oxidase, dat bacteriegroei remt, is in hoog gehalte aanwezig.

Bij het microscopisch beschouwen van deze honing blijkt voorts dat zich daarin altijd schimmelsporen bevinden en ook stuifmeel van windbloeiërs. Al deze deeltjes worden door de wind verspreid en blijven dan op een gegeven moment plakken op de kleverige, suikerhoudende uitscheidingsprodukten op de bladeren en takken en komen aldus in de honing terecht.

De stuifmeelanalyse geeft in elk geval uiteraard niet altijd een goede weergave van de herkomst van de nectar.

De resultaten van de stuifmeelanalyse waren: Aantal stuifmeelkorrels per 10 gram honing 16.900, hetgeen vrij weinig is voor heidehoning. Aantal schimmelsporen per 10 gram honing 7.800.

Gevonden stuifmeel:

Struikheide	20%	Tamme kastanje	8%
Witte klaver	44%	Acacia (Robinia)	6%

Verder kleinere hoeveelheden maïs, rolklaver, fluitekruid, dopheide en liguster.

Volledigheidshalve dient opgemerkt, dat de HK's voorzien waren van geslingerde en leeg gelikte raten, die juist voor de dracht werden ingehangen.

De zuurgraad bedroeg pH 4.13, hetgeen normaal is, zowel voor heide- als honingdauwhoning.

Het totale gehalte aan minerale bestanddelen (kalium, calcium, fosfaat, sulfaat) was 0.48%. Dat ligt iets hoger dan voor heidehoning alleen,

een gevolg van het aandeel aan honingdauw-honing, die altijd erg rijk is aan deze mineralen. Echte heidehoning heeft zijn geleachtige, thixotropische eigenschappen te danken aan de aanwezigheid van ca. 2% eiwit. Het gehalte hiervan bedroeg echter slechts 1%, zodat ook hieruit volgt dat slechts de helft van de nectar afkomstig is van de struikheide.

Het watergehalte bedroeg 21.2%; volgens het Honingbesluit 1978 is de maximaal toegestane grens 23%.

Volgens onderzoeken ligt de smaakgrens voor octosan, het denatureringsmiddel van gesubsidieerde suiker, op 2.5 mg per kg honing; onder deze waarde is octosan niet te proeven. Het octosan van de onderzochte honing bleek uitermate laag te zijn, nl. 0.3 mg per kg honing, m.a.w. 1/8 deel van het smaakgrenskwantum.

Gedenatureerde suiker bevat 500 mg octosan per kg. Op grond van deze gegevens zouden conclusies kunnen worden getrokken over de aanwezigheid van voedersuiker in honing.

Er moet echter rekening worden gehouden met het feit, dat octosan ontleedt. Duidelijke gegevens hierover ontbreken nog, maar uit publicaties over dit onderwerp is gebleken dat het gedurende één maand bewaren resulteert in een aanmerkelijke verlaging van het octosangehalte. Octosan ontleedt daarbij in suiker (saccharose) en azijnzuur. Keren we nu even terug tot de betreffende honing en nemen we aan dat 90% van het octosan inmiddels is ontleed (een vrij extreme aanname), dan blijkt toch dat geen of nauwelijks voedersuiker in deze honing terecht is gekomen.

De slotconclusie van drs. Kerkvliet luidt: Samenvattend kan gesteld worden dat de betreffende honing voor de helft afkomstig is van de struikheide en voor een deel van honingdauw. Ook de witte klaver heeft bijgedragen als nectarleverancier. Op grond van het octosangehalte kan gezegd worden dat de voedersuiker niet of in een te verwaarlozen hoeveelheid in de honing is terecht gekomen.

Mijn conclusie is dat na de vele jaren ervaring met bijen op de heide dit een uitslag is, die ik mij nimmer had kunnen voorstellen.

De sterke nabloei van de dopheide was vrijwel niet merkbaar in de honing. De fraai bloeiende struikheide zal wellicht ten gevolge van het koude weer niet goed genoeg zijn bevonden door de bijen. Ze waren blijbaar zo ontevreden, dat ze de bosschages opgezocht hebben en in de luwte van de bomen de luizen zijn gaan melken, erger nog, een groot aantal is over de bosgordel heen gevlogen naar Elspeet, op ruim 1 km afstand, om zich daar te goed te doen aan de klaver en drachtplanten in de diverse tuintjes, o.a. maïs, rolklaver en liguster.

Voor de aanwezigheid van stuifmeel van de tamme kastanje en acacia moet ik aannemen dat dit met de bladhoning is verzameld, aangezien deze planten tijdens de heidebloei zeker uitgebloeid waren.

Dit onderzoek heeft weer eens duidelijk aange-toond dat de bijen ons steeds weer voor puzzels stellen en is het niet juist datgene wat ons in de imkerij zo boeit.

Tot slot een bijzonder woord van dank aan het adres van drs. Kerkvliet, die zo bereidwillig was een diepgaand onderzoek in te stellen en ons zo'n uitvoerig antwoord toezond.

Jan van de Veluwe.

- Propolis
- Pollen
- Gelée Royale
- Natuurlijke vitaminen
- Mineralen
- Enzymen
- Lecithine
- Linogistine
- Alle reform artikelen
- Met honing geroosterde muessli
- Natuurlijke cosmetica

**Verkoopkantoor LINOgistine produkten,
Langsom 20, Amsterdam Sloten
tel. 020 - 158439 en 159510**

DRACHTEN (ANP). — "Honey Rose", de alternatieve sigaret, waarin geen tabak zit maar drie soorten kruiden, gearomatiseerd met honing en vruchtensappen, begint in Nederland de markt te veroveren. De nicotinevrije sigaret werd enkele weken geleden in Nederland geïntroduceerd en wekelijks worden er nu al één miljoen van verkocht, aldus de importeur. In de sigaret zijn de kruiden lievevrouwebedstro, hoefblad en duizendblad verwerkt. De sigaret is gegarandeerd nicotinevrij, maar bevat wel teer.

(Zutphens Dagblad, 20 september 1979)

AFDELINGSNIEUWS

AKTIVITEITEN IN ONZE AFDELINGEN:

In de vergadering van de redactiecommissie werd het plan geopperd een lijst van activiteiten, georganiseerd door de afdelingen, op te nemen in het Groentje. In dit nummer willen we hiermede starten.

Wel is de redactie van mening, dat activiteiten die in deze rubriek worden opgenomen niet alleen voor leden en donateurs van de betreffende afdeling toegankelijk moeten zijn, maar ook voor leden van andere afdelingen.

Aankondigingen die U opgenomen wilt zien dienen steeds voor de 10e, voorafgaande aan de maand waarin het Groentje uitkomt, op het Bijenhuis aanwezig te zijn.

Graag willen wij Uw medewerking vragen om de activiteiten zo beknopt mogelijk aan te kondigen.

De Afdeling Haarlem bijt het spits af in deze nieuwe rubriek.

AFD. HAARLEM

20 nov. 20 uur: Lezing over drachtplanten en bomen in en om Haarlem; "Scouting Haarlem", Parklaan 108a, Haarlem.

14 dec. 20 uur: Dia- en filmavond voor en door leden; "Scouting Haarlem", adres zie boven.

IEDEREEN WELKOM OP DE STICHTSE IMKERSDAG EN PROV. HONINGKEURING IN SOEST OP 17 NOVEMBER a.s.

Niet alleen de imkers(-essen) uit de prov. Utrecht, maar iedereen is welkom op de jaarlijkse STICHTSE IMKERSDAG en prov. HONINGKEURING. Ook mogen alle leden HONING, HONINGGEBAK, WAS en VLECHTWERK inzenden. Evenzo kunnen allen meedoen in de rubriek EXPERIMENTELE VORMGEVING. Voor het reglement verwijzen we u naar ons Nat. Reglement opgenomen in het Groentje van juli/aug. j.l. De afd. Soest-Amersfoort e.o. organiseert deze dag dit jaar en wel op zaterdag 17 november in het Wijkcentrum „De Borgh” aan de Willaertstraat te Soest (bij de kinderboerderij).

's Morgens vanaf 9 uur tot uiterlijk 10.30 uur kan iedereen zijn inzendingen voor de keuring inleveren. De keuring zelf vangt aan om 9.30 uur door de officiële jury, geassisteerd door enige aspirant-honingkeurmeesters. De aanwezigen worden in de gelegenheid gesteld deze keuring te volgen. In het morgenprogramma zullen enige noviteiten getoond worden en een Imkerstand van het Bijenhuis zal tevens aanwezig zijn met daarbij een uitgebreide BOEKENSTAND.

Het middagprogramma vangt aan om 14.00 uur met 2 bijzondere sprekers en wel prof. dr. P. Zonderwijk uit Wageningen met als onderwerp:
- BERMBEHEER -

WILDE FLORA en ONZE BIJEN.

Tweede spreker is de heer drs. M. J. Sommeyer, medewerker aan het Laboratorium voor Vergelijkende Physiologie te Utrecht met als onderwerp:

WELKE PERSPECTIEVEN BIEDEN
ANGELLOZE BIJEN.

Tenslotte de uitslag en de prijsuitreiking van de Stichtse Honingkeuring. Het volledige programma is opgenomen in BIJENNIEUWS, waarvan het laatste nummer GRATIS verkrijgbaar is bij de afd. Bunnik-Houten e.o., Achterdijk 22, Bunnik, tel. 03405 - 1305, op welk adres ook alle verdere informatie over deze dag verkrijgbaar is. C.P.

AFD. DE WIJK e.o.

Nu de herfst weer zijn intrede doet gaan je gedachten naar cursussen en vergaderingen binnenshuis. Ook krijg je dan meer tijd, om een winterprogramma en plannen voor het voorjaar uit te werken. Het afgelopen jaar werd eerst een korfvlecht cursus georganiseerd. In onze ogen een groot succes met een deelname van 35 personen. Een excursie naar de plantentuin van mevr. Mien Ruys Moerheim in Dedemsvaart viel totaal in het water wat het weer betrof. Voor een excursie naar Schiermonnikoog samen met de afd. Hoogeveen hadden we meer liefhebbers verwacht. Het weer was uitstekend. Een gedeelte van onze deelnemers ging naar het strand, de rest bracht een bezoek aan het teeltstation onder leiding van de heer Geskes. Een ieder ging tevreden en met een ervaring rijker naar huis. Dan is er een tijd dat het onderling contact wat vervlakt. Het koolzaad had inmiddels de honing geleverd; wat erg tegenviel. Nadien werden er nog enkele kasten geplaatst bij het berkenroosje en de distel. De opbrengst hiervan viel niet tegen. De heide nadien liet het wel voor gezien en bracht weinig of niets op. Bij de opening van het nieuwe marktterrein in Staphorst, waar tevens een braderie aan was verbonden, mocht onze afd. ook haar steentje bijdragen; dit werd verzorgd door onze leden uit Staphorst. Het geheel viel bij de marktgangers goed in de smaak, zodat zoiets voor herhaling in aanmerking komt. Voor de eerstvolgende vergadering krijgen de leden weer een convocatie toegestuurd. Het is van veel belang dat alle leden aan deze oproep gehoor geven, om zo een voorjaars- en zomerprogramma te kunnen samenstellen.

AFD. ZUTPHEN

Dit jaar hebben enkele leden van de afdeling Zutphen, propaganda gemaakt. Dit gebeurde op 28-7-1979 tijdens zwemspelen te Vorden. Hierbij werd honing bij de vleet verkocht en werd het oude ambacht strovlechten gedemonstreerd, waar veel belangstelling voor was. Dit oude ambacht werd ook gedemonstreerd tijdens de Zwemvierdaagse te Zutphen; hier namen leden

van de afd. Zutphen en Warnsveld aan deel. Voor het strovelechten was zoveel belangstelling, dat de mensen stonden te wachten tot een werkstukje af was. Dit werd gretig verkocht. Misschien is dit wel iets voor een afdeling of vereniging om wat centen in het laatje te krijgen.

J. W. Schuppers Jr.

HONINGKEURING BIJENVERENIGING REGGEDAL

Uit de meer dan 20 inzenders en de vele aspirant-honingkeurmeesters blijkt dat de belangstelling voor de honingkeuring toeneemt. Dit is alleen maar toe te juichen, want het is toch ook een zeer leerzaam en sportief aspect van de imkerij. Er waren 41 series ingezonden in de klassen vloeibare, gekristalliseerde en heidehoning. Hier volgen de prijswinnaars:

VLOEIBARE HONING:

- 1e prijs: H. J. J. Menkhorst, Haaksbergen, 100 pnt. met 81½ % suiker.
2e prijs: mevr. Gerritsma, Stokkum, 100 pnt. met 80½ % suiker.
3e prijs: H. J. J. Menkhorst, Haaksbergen, 100 pnt. met 80% suiker.

GEKRISTALISEERDE HONING:

- 1e prijs: G. Exterkate, Goor 98 pnt.
2e prijs: G. W. Wiggers, Goor 98 pnt.
3e prijs: H. Reef, Goor 98 pnt.

HEIDEHONING:

- 1e prijs: H. J. J. Menkhorst, Haaksbergen, 99 pnt. met 80%.
2e prijs: G. Kool, Ugchelen, 99 pnt. met 79%.
3e prijs: G. Exterkate, Goor, 99 pnt. met 77%.

Alle prijswinnaars willen wij van harte feliciteren met hun behaalde succes. Iedereen, de keurmeesters van Dalen en Assink in het bijzonder, willen we bedanken voor hun inzet tot het welslagen van deze honingkeuring. Graag tot volgend jaar, waarbij we hopen op een nog grotere belangstelling.

Bijenvereniging Reggedal, Diepenheim,
G. W. Wiggers.

REIZEN NAAR DE LAUWERSMEERPOLDER

Ook nu de Lauwersmeerpolder ontsloten is met wegen is het plaatsen van bijen in deze polder uitsluitend toegestaan in overleg met de toezichthoudende imker. De kasten moeten voorzien zijn van naam, adres en eventueel het telefoonnummer van de eigenaar. Voor iedere dracht is staangeld verschuldigd. Bij constatering van onrechtmatige plaatsing heeft de toezichthoudende imker het recht van de afdeling Lauwerszee van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders verkregen de volken op kosten van de eigenaar te verwijderen.

De toezichthoudend imker tot 1980:

H. Haitsma, Ikmounewei 16, Bergum;
na 1 jan. 1980 is de toezichthoudend imker
J. v.d. Wal, Westersingel, Bergum,
telefoon 05116 - 29 62.

IN MEMORIAM

Het bericht van het plotseling overlijden van ons erelid de heer

H. G. MAAGENDANS

heeft ons diep getroffen.

De heer Maagendans was meer dan 43 jaar lid van onze afdeling, waarvan een groot aantal jaren als voorzitter.

Wij verliezen in hem een echte imker-vriend, die op zeer kundige wijze menige avond vulde met zijn grote kennis van en persoonlijke visie op de bijen.

Wij wensen vooral ook zijn echtgenote en kinderen alle sterkte toe met dit grote verlies.

Bestuur en leden afd. Arnhem.

Op 14 juli 1979 overleed op 54-jarige leeftijd onze mede-imker de heer

HERBERT JANSEN

Met veel enthousiasme werden zijn echtgenote en hij per 1 januari 1979 lid van onze afdeling. Zij meldden zich als een der eerste cursisten voor de door onze afdeling georganiseerde beginnerscursus.

Voor ons toch nog onverwacht overleed hij. Wij zullen hem in dankbare herinnering blijven gedenken en wij wensen zijn vrouw en dochters alle sterkte toe.

Bestuur en leden afd. Gorssel.

Op 2 oktober j.l. ging van ons heen ons lid de heer

GERRIT DE WILDE

op de leeftijd van 61 jaar.

Met hem is weer een groot bijenliefhebber heengegaan.

Namens de afd. Groningen,
secr. P. Kamstra.

Met leedwezen geven wij kennis van het overlijden van onze mede-imker de heer

J. WEBBINK

Hij bereikte de leeftijd van 65 jaar.

Gedurende vele jaren was hij een trouw lid van onze afdeling.

Bestuur en leden afd. Vriezenveen e.o.

Op 23 september jl. is op 65-jarige leeftijd overleden ons gewaardeerd lid de heer

M. C. v. d. SCHELDE

Hij heeft onze vereniging steeds een warm hart toegedragen en kon door zijn kennis van planten ons vaak van goed advies dienen. Wij zullen hem in onze herinnering houden als een trouw lid en goede vriend.

Bestuur en leden
afd. Schouwen-Duiveland.

DE GROOTSTE COLLECTIE BIJENBOEKEN VINDT U IN UW BIJENHUIS

Verras de Imker in uw familie met een nieuw Bijenboek.
Wij maken het U deze maand wel heel gemakkelijk.
Maak een giro-overschrijving met het gevraagde **boeknummer en het bedrag.**

Na ontvangst wordt het U per omgaande toegezonden.

Wilt U het nog sneller, zend dan een giro-betaalkaart of betaal-cheque met dezelfde gegevens.

DE GENOEMDE PRIJZEN ZIJN INCLUSIEF VERZENDKOSTEN.

Nederlandse boeken:

1. Apitherapie, uitg. Apimondia	f 11,25
2. Beste Bijen, door J. J. Speelziek	„ 14,50
3. Bieke's levenslied, door P. A. de Rover	„ 7,95
4. Bijenboekje, door Jacob Streit	„ 15,50
5. Bijen en Bijenhouden, door De Roever	„ 65,50
6. Bijen, Honing en Gezondheid, door E. Herold	„ 32,50
7. Bijenhouden, door Th. Vriënds	„ 20,25
8. Bijenhouden kunt U ook, door Aalders	„ 14,50
9. Bijenhouden met succes, door Van Gool	„ 42,50
10. Camillus en de Honingbij, door C. d'Aubioul	„ 6,25
11. Goede Raadt, door J. Huibers/Y. v. d. Woerd	„ 9,75
12. Grote Bijenboek, door Groeneveld	„ 31,50
13. Handboek der moderne Bijenteelt, Schotman	„ 74,50
14. Honingbij, door Von Frisch	„ 21,50
15. Naerstigen Bijenhouder, door G. de Groot	„ 5,75
16. Oude Imkerij, B. Jacobs/H. Plettenburg	„ 9,50
17. Taal der insekten, door D. Hinshaw	„ 17,90
18. Zo leven de bijen, door De Jongh	„ 9,80

Duitse boeken:

19. Aufbau und Umbruch, door E. Schehle	f 10,75
20. Honig, door Zander-Maurizio	„ 62,50
21. Honigscheikunde, door A. J. Notelaere	„ 25,25
22. Ihr Name ist Apis, door W. Rüdiger	„ 24,00
23. Imkerfibel, door Ernst Pohl	„ 21,25
24. Pollensammeln heute, door Bernd Dany	„ 13,75
25. Praktische Bienenzucht, door W. Oetting	„ 10,75
26. Rund um den Honig, door Boris Wittich	„ 11,75
27. Schweizerische Bienenvater, F. Leuenberger	„ 66,00
28. Zuchttechnik und Zuchtauslese bei der Biene, door Ruttner	„ 23,95

Engelse boeken:

29. Anatomy and dissection of the honeybee, door H. A. Dade	f 45,75
30. Honey, door Eva Crane	„ 68,00

BIJENHUIS - WAGENINGEN

GEOPEND iedere werkdag van 8.00 — 12.00 uur en van 13.30 — 17.30 uur.
's Zaterdags van 9.00—12.30 uur.
GRINTWEG. 273, Postcode 6704 AP   Giro 82.32.76, Telefoon 08370 - 1 28 63